

#MomentCrític (3): la crisi democràtica i l'emergència de la nova política

La insatisfacció amb el funcionament de la democràcia ha arribat al punt més àlgid dels últims anys d'enquestes del Centre d'Estudis d'Opinió. Les raons de la Catalunya indignada -la del moviment del 15-M i la de les consultes independentistes- amb els partits polítics, l'Estat o el Tribunal Constitucional vénen de lluny i, segons experts i enquestes, van per llarg.

Sergi Picazo

Stéphane Hessel, als seus 93 anys, va publicar l'any 2010 l'opuscle [Indignez-vous!](#), amb més de 4 milions de llibres venuts arreu del planeta. La versió catalana, publicada per Edicions 62, també va ser un èxit. Del català empenyat vam passar al català indignat. La insatisfacció amb el funcionament de la democràcia ha arribat al punt més àlgid dels últims anys d'enquestes del Centre d'Estudis d'Opinió. Les raons de la Catalunya indignada -la del moviment del 15-M i la de les consultes independentistes- amb els partits polítics, l'Estat o el Tribunal Constitucional vénen de lluny i, segons experts i enquestes, van per llarg. Per cert... Hessel va treure el 2011 un segon llibre, amb el títol de [Comprometeu-vos!](#).

El sistema polític i judicial sorgit de la Cultura de la Transició passa un **#MomentCrític**. Així ho demostren, almenys, [les enquestes del Centre d'Estudis d'Opinió \(CEO\) des de l'any 2006 fins ara](#).

1. Rècord d'insatisfacció “amb el sistema polític i la democràcia”

Els ciutadans poc o gens satisfets han passat de ser un 41% l'any 2006 a sumar un 82%, el màxim històric; en canvi, els que estan molt o bastant satisfets amb el sistema, que el 2006 eren majoria, van passar del 52% a només el 27% a l'últim Baròmetre del CEO.

2. Poca confiança en els partits polítics

La desafecció ciutadana amb els partits polítics tradicionals, especialment amb el PSC i CiU, també ha provocat més desconfiança envers els polítics de sempre. L'última enquesta del CEO mostra que el grau de confiança està sota mínims, amb una nota del 3,6 sobre 10. La tendència és a la baixa des del 2011. Tot i això, la majoria de la gent vota, i vota pels partits històricament majoritaris, malgrat que es digui que estan en crisi. CiU i el PSC, els dos partits centrals de la política a Catalunya, estan passant una crisi electoral, sobretot a les enquestes del que vindrà, i, en canvi, ERC va aconseguir en les darreres eleccions europees guanyar per primer cop uns comicis a Catalunya des de l'any 1936.

3. Sota control dels mercats financers

S'expandeix la sensació que la política està teledirigida pels mercats financers i pels lobbies empresarials. Un dels més potents i desconeguts a Catalunya és el grup de pressió El Pont Aeri. Grans empresaris de Barcelona i de Madrid, entre els quals hi ha els màxims directius de La Caixa,

Bankia, Repsol, Abertis, Banc Sabadell, Agbar, Endesa, Planeta, Iberia, ACS i Mutua Madrileña, conviden a sopar cada tres mesos un polític de la talla de Mas, Rajoy, Rubalcaba i la majoria dels ministres espanyols. Segons reconeixen, només volen “debatre amb polítics, intercanviar vivències i proposar solucions”. Ho han començat a fer just enmig d’una forta tensió entre Catalunya i l’Estat.

4. No hi ha un creixement de l’abstenció electoral

Malgrat aquest panorama, l’abstenció no creix. [Després d’arribar d’unes dècades dels 2000 i dels 90 amb nivells del 40% d’abstencionisme](#), les eleccions al Parlament de 2012 marquen un canvi de tendència: l’abstenció va quedar en un 32%, la més baixa de la història en unes catalanes. El que sí que augmenta, lleugerament, és el vot en blanc i el vot nul. Caldrà veure què passa amb les municipals del maig de 2015 o, si n’hi ha, amb unes eleccions anticipades. La corrupció política, els incompliments del programa electoral o el poder econòmic de les directrius de la *troica* són alguns dels factors que han eixamplat la crisi actual del sistema.

5. Més interessats per la política que mai

L’interès per la política dels catalans va arribar l’any 2013 als nivells més alts de l’historial de sondejos del CEO. Els que hi estan molt o bastant interessats han passat del 39% de l’abril del 2006 fins al 59% del juny de 2013, mentre que, abans, la majoria, un 59%, deia que li interessava poc o gens la política. Tot i això, en els últims sis mesos les posicions s’han apropat. Fins i tot la freqüència amb què es discuteix de política a casa o amb els amics també se situa en els seus màxims: ara, el 63% diu que en parla molt o bastant, i un 36% diu que no en parla mai o gairebé mai. Fa cinc anys les xifres eren al revés.

6. Noves propostes i plataformes crítiques amb la política tradicional

Ja fa sis anys, l’informe *Actituds polítiques i comportament electoral a Catalunya*, coordinat per Josep Maria Vallès, va preveure que la conseqüència de la desafecció seria “l’aparició de propostes polítiques que es presenten com a moviments alternatius o d’oposició als partits convencionals”, en forma de plataformes locals en les municipals o de nou partit en les catalanes. La participació en partits, sindicats i associacions de veïns ha baixat i, segons Vallès, creixen les “plataformes reivindicatives d’àmbit territorial o sectorial al marge o en contra dels partits”. El millor exemple de les noves formes de participació social són la Plataforma d’Afectats per la Hipoteca i l’Assemblea Nacional Catalana.

Avui el sorgiment de partits no tradicionals com Ciutadans o la CUP i de propostes com Podem mostra un canvi de tendència en un sistema polític català amb quatre partits nous i el Parlament més fragmentat de la història. De moment, però, CiU, el PP i el PSC segueixen sent els partits més votats per la ciutadania amb permís d’ERC. A més, en l’àmbit municipal, propostes més antigues com les Candidatures Alternatives del Vallès, l’extensió de les CUP amb uns cent regidors o les opcions de futur de Guanyem a Barcelona, han sorgit amb força. Al contrari del que passa a l’Estat francès i bona part d’Europa, cal dir que propostes xenòfobes com la de la Plataforma per Catalunya no han aconseguit representació al Parlament o al Congrés, tot i que sí van augmentar el seu nombre de regidors locals.

7. El 15-M i les consultes sobiranistes van canviar el xip

La societat catalana es va polititzar, i molt, sobretot a partir de l’any 2011. Tots els indicadors mostren que a principis d’aquell any la ciutadania va començar a preocupar-se més per la batalla política després de tres anys de teràpia de xoc per la crisi econòmica i la sentència del Tribunal Constitucional sobre l’Estatut. Què va passar aquell any? El 10 d’abril de 2011, Barcelona culminava

les consultes sobre la independència amb un 22% de participació i 257.645 votants dos anys després de la consulta d'Arenys de Munt. I el 15 de maig de 2011 es va fer una manifestació amb el lema *Democràcia real ja* que va passar relativament desapercebuda als grans mitjans de comunicació. Les consultes van donar força al nou moviment independentista i les places van empènyer el moviment dels indignats i el 15-M.

8. Nous lideratges, molts dels quals femenins

Una de les conseqüències del canvi de tendència polític és l'aparició de nous lideratges personals que no provenen de la política tradicional i de l'escalada dins dels partits polítics. L'any 2010, les enquestes del CEO situaven com a líders més valorats per la població el portaveu de CiU al Congrés, Josep Antoni Duran i Lleida (6,02 en una escala de 10) i l'aleshores ministra de Defensa Carme Chacón (5,5), seguits molt de prop per l'aleshores cap de l'oposició Artur Mas (5,49). L'última enquesta del CEO, al primer trimestre de 2014, situa com a líders més valorats David Fernández -diputat de la CUP, sorgit dels moviments socials-, Oriol Junqueras -president d'ERC, però que era independent i professor d'història a la universitat fins fa poc- i Josep Maria Terricabras -un veterà filòsof i ara eurodiputat d'ERC. A més, en els últims anys, Catalunya ha vist sorgir lideratges i portaveus femenins amb gran influència en el món social com Carme Forcadell (ANC), Muriel Casals (Òmnium), la monja Teresa Forcades (Procés Constituent) i Ada Colau (PAH, i ara Guanyem).

'Història d'un terratrèmol' és una sèrie en tres capítols sobre la Catalunya en un #MomentCrític. Podeu llegir els especials dedicats a les [10 claus sobre la crisi econòmica](#) i a les [10 claus sobre la ruptura nacional](#)